

**ผ้าปักสไบมอญ : การอนุรักษ์และการสร้างมูลค่าเพิ่มด้านการท่องเที่ยวในเชิงเศรษฐกิจ
สร้างสรรค์ ตำบลตลาดจินดา จังหวัดนครปฐม**

MON'S EMBROIDERY CLOTH: CONSERVATION AND VALUE-ADDED CREATION FOR TOURISM IN A
CREATIVE ECONOMY TALAT CHINDA SUBDISTRICT NAKHON PATHOM PROVINCE

ชนิษฐา ใจเป็ง¹ และ โชติมา ดีพลพันธ์

Chanistha Jaipeng¹ and Chotima Deeponpun

สาขาการจัดการท่องเที่ยวและบริการ มหาวิทยาลัยคริสเตียน

Tourism and Hospitality Management Christian University

Email: peeup@hotmail.com¹

Received 12 October 2023; **Revised** 25 February 2025; **Accepted** 25 February 2025.

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความสำคัญของผ้าสไบมอญในกลุ่มชาติพันธุ์มอญในตำบลตลาดจินดา 2) ศึกษากระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาการปักผ้าสไบมอญในตำบลตลาดจินดา 3) นำเสนอแนวคิดในการอนุรักษ์และการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผ้าปักสไบมอญด้านการท่องเที่ยวในเชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ตำบลตลาดจินดา จังหวัดนครปฐม เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ กลุ่มชาติพันธุ์ไทยรามัญในตำบลตลาดจินดา ผู้บริหารท้องถิ่น นักพัฒนาชุมชน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง โดยทำการเลือกแบบเจาะจง จำนวน 30 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมี 4 ชนิด ได้แก่ แบบสำรวจ, แบบสัมภาษณ์, แบบบันทึกการสังเกต และแนวทางการสนทนากลุ่ม ที่มีโครงสร้างแน่นอน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหาแล้วเขียนบรรยายเชิงพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า 1) ผ้าสไบมอญ เป็นเครื่องแต่งกายแสดงเอกลักษณ์ของชาวมอญ บ่งบอกวิถีชาติพันธุ์สะท้อนผ่านการปักผ้าสไบด้วยรูปแบบลวดลายต่างๆ ที่ใช้หม้อมายเข้าวัดหรือในพิธีสำคัญ ใช้ได้ทุกเพศทุกวัย 2) กระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาการปักผ้าสไบมอญในตำบลตลาดจินดา มีวิธีการถ่ายทอด 4 วิธีด้วยกัน คือ (1) การสาธิต (2) การบอกเล่า (3) การปฏิบัติ และ (4) การเรียนรู้ 3) การอนุรักษ์และการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผ้าปักสไบมอญด้านการท่องเที่ยวในเชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์เกิดขึ้นจากการส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือปราชญ์ชาวบ้าน ให้สามารถทำการถ่ายทอดภูมิปัญญา และการให้โอกาสพัฒนาผลงานให้ได้คุณภาพ เพื่อให้เป็นที่รู้จักและเกิดการยอมรับอย่างแพร่หลาย รวมถึงจัดเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้กับชุมชน ให้คนทั่วไปได้เข้าถึงได้ง่าย และสามารถเรียนรู้กระบวนการต่างๆ ในการผลิต ได้สะดวกยิ่งขึ้น

คำสำคัญ: ผ้าปักสไบมอญ, การอนุรักษ์, เศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์

Abstract

The purposes of this research article are to 1) study the importance of Mon's embroidery cloth among the Mon ethnic group in Talad Jinda Subdistrict. 2) study the process of transferring wisdom in Mon's embroidery cloth in Talad Chinda Subdistrict. 3) present ideas for conservation and value creation. Add to Mon's embroidery cloth on tourism in the creative economy. Talat Chinda Subdistrict Nakhon Pathom Province. This qualitative study deployed documentary analysis and in-depth interview with 30 key informants including the Thai Raman ethnic group in Talat Jinda subdistrict, local administrators community developer and those involved There are 4 types of instruments used in the research: surveys, interviews, and observation records and group discussion guidelines with a definite structure Data were analyzed using content analysis and written descriptive narratives. The results of the research found that 1) Mon's embroidery cloth is a clothing item that shows the identity of the Mon people. Indicates the ethnic way of life reflected through the embroidery of the cloth with various patterns. Used to cover when entering the temple or during important ceremonies, can be used by all genders and ages 2) the process of transferring the wisdom of Mon's embroidery cloth in Talad Chinda Subdistrict there are 4 methods of transmission: (1) demonstration, (2) telling, (3) practice, and (4) learning. 3) conservation and creation of additional value for the Mon's embroidery cloth in the field of tourism in the creative economy arises from the promotion of local wisdom or local philosophers. To be able to transmit wisdom and providing opportunities to develop quality work to be known and widely accepted It is also organized as a tourism activity to learn local wisdom for the community for the general public to have easy access and can learn various processes in production more conveniently.

Keywords: Mon's embroidery cloth, conservation, creative economy

บทนำ

จากสภาพสังคมในยุคปัจจุบันเป็นยุคที่มีความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่มีการปรับเปลี่ยนไปตามยุคสมัยอย่างรวดเร็ว ทำให้เยาวชนและชาวบ้านในชุมชนต้องมีการปรับตัวเพื่อเข้าสู่ภาวะความทันสมัย ไม่ให้ความสำคัญกับภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นเรื่องใกล้ตัวมากนัก จากกระบวนการทัศน์และแนวปฏิบัติที่มีการถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่นนั้น ยังคงเป็นสิ่งที่มีความประโยชน์และสามารถต่อยอดเพื่อให้เกิดนวัตกรรมที่คงความเป็นรากเหง้าดั้งเดิมไว้ได้ และปัจจุบันสิ่งเหล่านี้กำลังจะสูญหายไปจากท้องถิ่น ถ้าไม่ได้รับการศึกษาและฟื้นฟูขึ้นอีกครั้ง

การท่องเที่ยวในปัจจุบัน มีรูปแบบที่ถูกสร้างขึ้นมาอย่างหลากหลาย และหนึ่งในรูปแบบที่น่าสนใจ คือ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ซึ่งนับเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีจุดขายเฉพาะในการสร้างรายได้เข้าสู่ประเทศ และนำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจทั้งในระดับประเทศและระดับภูมิภาค ในขณะเดียวกันยังเป็นกลไกและเครื่องมือสำคัญในการรักษาสืบทอดวัฒนธรรมของท้องถิ่นและประเทศให้คงอยู่อย่างทรงคุณค่ารวม ทั้งสามารถสร้างมูลค่าเพิ่มภายใต้ความสมดุลแห่งการพัฒนาที่ควบคู่ในอนาคตได้ ในการสร้างหรือการมีแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมนั้นย่อมต้องมียุทธศาสตร์ประกอบที่หลากหลายเพื่อให้ตรงกับจุดประสงค์ของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม รวมถึงมีความพร้อมในการจัดสร้างแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม องค์ประกอบหลักของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมสามารถแบ่งออกได้ 3 ประเภท คือ 1. องค์ประกอบทางสังคม ประเพณีและวัฒนธรรม คือ องค์ประกอบที่เป็นนามธรรม เป็นองค์ประกอบพื้นฐานของการสร้างแหล่งท่องเที่ยวหรือการมีแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม องค์ประกอบนี้คือจุดเด่นด้านสังคม ประเพณีและวัฒนธรรมของพื้นที่นั้นๆ ที่สามารถพัฒนาให้เป็นสิ่งดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มาเที่ยว ในพื้นที่ หรือสถานที่นั้นๆ ได้มากขึ้น 2. องค์ประกอบทางกายภาพและสิ่งแวดล้อม คือองค์ประกอบที่เป็นรูปธรรม ที่มีคุณสมบัติทั้งการเป็นสิ่งที่สร้างรูปแบบของวัฒนธรรมและประเพณีที่เป็นจุดเด่นของแต่ละพื้นที่ และการเป็นทรัพยากรที่สามารถนำมาพัฒนาเพื่อสร้างแหล่งท่องเที่ยวที่มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น 3. องค์ประกอบทางธุรกิจและการพัฒนา คือองค์ประกอบที่นำองค์ประกอบทั้งสองข้างต้นมาผนวกรวมกันเพื่อสร้างแผนธุรกิจ หาจุดแข็งของตนเอง สร้างและพัฒนาจุดดึงดูดนักท่องเที่ยว วางแผนการตลาดของแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ คือ การมีส่วนร่วมของชุมชนและการรักษาแหล่งการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และแม้การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมียุทธศาสตร์ประกอบหลักอยู่ 3 ประการ คือด้านสังคม ประเพณี และวัฒนธรรม, ด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อม และด้านธุรกิจ แต่หากมองในรายละเอียดองค์ประกอบทั้งหมดนั้น ล้วนแตกต่างกันไปในแต่ละพื้นที่ของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และความแตกต่างหลากหลายนี้เองที่ทำให้เกิดประเภทของแหล่งท่องเที่ยวและการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่แตกต่างกันออกไปตามทรัพยากรที่มีและตามวัตถุประสงค์ของแหล่งเที่ยวนั้นๆ และสามารถแยกประเภทของแหล่งท่องเที่ยวหรือการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมออกมาได้ ดังนี้ 1. ประเภทวัฒนธรรมและประเพณี คือแหล่งท่องเที่ยวหรือการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มุ่งเน้นในการไปสัมผัสชื่นชม เข้าร่วม ได้รับประสบการณ์ของวัฒนธรรม ประเพณี เทศกาลที่อาจจะมีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวในแต่ละพื้นที่ที่ไปท่องเที่ยว 2. ประเภทประวัติศาสตร์ คือแหล่งท่องเที่ยวหรือการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มุ่งเน้นในการเรียนรู้ ศึกษาสถานที่ประวัติศาสตร์ แหล่งโบราณสถานหรือโบราณวัตถุ เพื่อการเข้าใจถึงประวัติศาสตร์ ความ เป็นมาของสังคมและวัฒนธรรมของแต่ละพื้นที่ในอดีต 3. ประเภทชุมชน คือแหล่งท่องเที่ยวหรือการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มุ่งเน้นการเรียนรู้วิถี ชีวิตของชุมชนที่ได้ไปทำการท่องเที่ยว ศึกษาองค์ความรู้ ภูมิปัญญาพื้นบ้าน วิธีการใช้ชีวิต วัฒนธรรมชุมชน ภาษา อาหาร ศาสนาความเชื่อหรือธรรมเนียมปฏิบัติของชุมชนนั้นๆเป็นที่ชัดเจนว่าการท่องเที่ยวที่เน้นรูปแบบเฉพาะตัวเช่นการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมนั้นกลายเป็นกระแสใหม่ของการท่องเที่ยว และเพื่อเป็นการกระตุ้นการท่องเที่ยวตามกระแสนี้ส่งผลให้ประเทศไทยเองก็มีการพัฒนาการท่องเที่ยวทำให้มีการผลักดันให้เกิดแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมากขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากประเทศไทยนั้นมีทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมทั้งทาง

ธรรม-ชาติและที่มนุษย์สร้างขึ้น ที่มีความเป็นเอกลักษณ์ เฉพาะตัว และมีความหลากหลายตั้งอยู่ (Chitawee Sukkorn, 2019)

ประเทศไทยมีกลุ่มชาติพันธุ์ที่เข้ามาอยู่ในสังคมไทยหลากหลายกลุ่ม โดยทุกกลุ่มที่เข้ามาล้วนมีความแตกต่างกัน ซึ่งแต่ละกลุ่มนำเอารูปแบบการดำรงชีวิต วัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ และภาษาของตนเข้ามารวมอยู่ด้วย เมื่อกลุ่มชาติพันธุ์ได้เข้ามาอยู่ในสังคมไทยต่างมีการปรับตัวเพื่อให้เข้ากับวัฒนธรรม สังคมและวิถีการดำเนินชีวิตของสังคมไทยด้วย แต่ทั้งนี้ยังคงรักษาวัฒนธรรมของตนไว้อย่างเหนียวแน่น อาทิ การแต่งกาย ภาษา วัฒนธรรม ความเชื่อ พิธีกรรม อาหารพื้นถิ่น ตลอดจนขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ (Kanchana Saen Limsuwan and Saranya Saeng Limsuwan, 2012) ซึ่งชาติพันธุ์มอญในตำบลตลาดจินดา ก็เช่นกัน เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีวิถีชีวิตเรียบง่าย เคร่งครัดในจารีตการนับถือผีบรรพบุรุษ และที่สำคัญยังศรัทธาในพระพุทธศาสนาอย่างเข้มแข็ง นอกจากกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาแล้ว เอกลักษณ์อีกอย่างของชาวมอญ คือ การแต่งกาย ที่ผู้ชายมอญจะนุ่งผ้าโสร่งสีแดงสวมเสื้อขาว ผู้หญิงนุ่งผ้าถุงสีแดงสวมเสื้อผ้าลูกไม้สีขาวและห่มผ้าสไบพาดไหล่ ซึ่งถือว่าถูกระเบียบในการแต่งกายเข้าร่วมพิธีทางศาสนาและกาลเทศะในความคิดของชาวมอญ

สไบมอญได้แพร่หลายไปตามชุมชนมอญต่างๆ แต่ละชุมชนมีลวดลายและเอกลักษณ์ แตกต่างกันไปเฉพาะท้องถิ่น เป็นการสร้างอัตลักษณ์ให้กับชุมชนตนเอง มีรูปแบบที่ทันสมัยมากขึ้น ปรับปรุงพัฒนาให้เหมาะแก่การใช้งาน และความต้องการการใช้ผ้าปักสไบมอญในชีวิตประจำวัน ทำให้เกิดการพัฒนาขึ้นเป็นผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมที่สำคัญ เพราะเป็นสินค้าที่ประกอบด้วยแนวคิดในการอนุรักษ์ การเพิ่มคุณค่า และสร้างมูลค่าในเชิงเศรษฐกิจ เนื่องจากผ้าปักสไบมอญเป็นภูมิปัญญาอันเป็นรากเหง้าของชาวมอญ ถูกสร้างสรรค์สืบทอดและรักษากันมาอย่างต่อเนื่องตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นความสำคัญของประเด็นและโอกาสดังกล่าว จึงได้ทำการวิจัยเรื่อง ผ้าปักสไบมอญ : การอนุรักษ์และการสร้างมูลค่าเพิ่มด้านการท่องเที่ยวในเชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ตำบลตลาดจินดา จังหวัดนครปฐม โดยมีเป้าหมายที่จะก่อให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวด้วยความร่วมมือของทุกภาคส่วน นำไปสู่การเห็นคุณค่าของภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความสำคัญของผ้าสไบมอญในกลุ่มชาติพันธุ์มอญในตำบลตลาดจินดา จังหวัดนครปฐม
2. เพื่อศึกษากระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาการปักผ้าสไบมอญในตำบลตลาดจินดา จังหวัดนครปฐม
3. เพื่อนำเสนอแนวคิดในการอนุรักษ์และการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผ้าปักสไบมอญด้านการท่องเที่ยวในเชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ตำบลตลาดจินดา จังหวัดนครปฐม

การทบทวนวรรณกรรม

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผ้าปักสไบมอญ : การอนุรักษ์และการสร้างมูลค่าเพิ่มด้านการท่องเที่ยวในเชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ตำบลตลาดจินดา จังหวัดนครปฐม เพื่อเป็นพื้นฐานความคิดที่นำไปสู่การกำหนดกรอบแนวคิด และเป็นข้อมูลประกอบการศึกษาวิเคราะห์และอภิปรายผลการวิจัยตามลำดับ ดังนี้

แนวคิดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

เป็นแนวคิดที่มีลักษณะของการร่วมรับผิดชอบของคนในชุมชนต่อการจัดการท่องเที่ยว เนื่องจากชุมชนเป็นเจ้าของแหล่งท่องเที่ยว ชาวบ้านในชุมชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และกำหนดทิศทางการพัฒนาชุมชน เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ให้ดีขึ้น มีส่วนสร้างความยั่งยืนทางทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รักษาเอกลักษณ์และวัฒนธรรมท้องถิ่น แบ่งปันผลตอบแทนอย่างเป็นธรรมและทั่วถึง และมีการกระจายรายได้ ในชุมชน ชุมชนจึงต้องเตรียมความพร้อมและมีความเข้าใจในการจัดการท่องเที่ยว (Phojana Suansri, 2003) ในรูปแบบของการแลกเปลี่ยนเรียนรู้วิถีชีวิต วัฒนธรรมของชุมชนกับนักท่องเที่ยว เป็นการท่องเที่ยวที่มุ่งเน้น การสร้างกระบวนการเรียนรู้ในวัฒนธรรมท้องถิ่น และมีการวางแผนและการดำเนินการโดยชุมชน ซึ่งควรยึด หลักการจัดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน เพื่อดารงรักษาและควบคุมผลกระทบด้านลบที่จะส่งผลทรัพยากรธรรมชาติ สังคม วัฒนธรรม และชุมชน ซึ่งต้องอาศัยบทบาทของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องให้สามารถจัดการท่องเที่ยวอย่างมีความ รับผิดชอบ (Tipsuda Putjorn et al., 2023)

แนวคิดเกี่ยวกับเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์

เศรษฐกิจสร้างสรรค์ คือ การพัฒนาระบบเศรษฐกิจโดยใช้ความคิดสร้างสรรค์บนฐานขององค์ความรู้ ทรัพย์สินทางปัญญา และการศึกษาวิจัยซึ่งเชื่อมโยงกับวัฒนธรรม พื้นฐานทางประวัติศาสตร์การสั่งสมความรู้ ของสังคม เทคโนโลยีและนวัตกรรม เพื่อใช้ในการพัฒนาธุรกิจ การผลิตสินค้าและบริการในรูปแบบใหม่ซึ่งสร้าง มูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจหรือคุณค่าทางสังคม

“เศรษฐกิจสร้างสรรค์” จึงเป็นอีกทางเลือกหนึ่งที่จะช่วยขับเคลื่อนเศรษฐกิจไทย โดยเน้นการพัฒนา อย่างสมดุล และยั่งยืนบนพื้นฐานความได้เปรียบของประเทศ ทั้งในด้านความหลากหลายของวัฒนธรรม และภูมิ ปัญญาด้านงานศิลปหัตถกรรมที่สามารถนำมาต่อยอดในเชิงความสร้างสรรค์ได้ ซึ่งในปัจจุบัน “เศรษฐกิจ สร้างสรรค์” ได้ถูกบรรจุเป็นหนึ่งในสาขา ภายใต้ระเบียบวาระแห่งชาติ BCG Economy Model สาขาการ ท่องเที่ยวและเศรษฐกิจสร้างสรรค์ด้วย นอกจากนี้ รัฐบาลมองเห็นความสำคัญในเรื่องดังกล่าว จึงจัดตั้ง สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (Creative Economy Agency หรือ CEA) ขึ้นในรูปแบบขององค์การ มหาชน เพื่อทำหน้าที่ส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพของเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ผ่านการพัฒนาผู้ประกอบการและ กำลังแรงงาน การสร้างระบบนิเวศที่เหมาะสม ที่จะเชื่อมโยงภูมิปัญญา วัฒนธรรม และภาคการผลิตจริง และมีการ เดินหน้าส่งเสริมอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ของไทยใน 15 สาขา ได้แก่ 1. งานฝีมือและหัตถกรรม 2. ดนตรี 3. ศิลปะการแสดง 4. ทัศนศิลป์ 5. ภาพยนตร์ 6. การแพร่ภาพและกระจายเสียง 7. การพิมพ์ 8. ซอฟต์แวร์ 9. การ โฆษณา 10. การออกแบบ 11. การให้บริการด้านสถาปัตยกรรม 12. แฟชั่น 13. อาหารไทย 14. การแพทย์แผน ไทย 15. การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ควบคู่ไปกับการผลักดันวัฒนธรรมที่มีศักยภาพ 5 F ได้แก่ 1. อาหาร (Food) 2. ภาพยนตร์และวีดิทัศน์ (Film) 3. ผ้าไทยและการออกแบบแฟชั่น (Fashion) 4. มวยไทย (Fighting) และ 5. การอนุรักษ์และขับเคลื่อนเทศกาล ประเพณีสู่ระดับโลก (Festival) (Tawewat Jittiwetkul, 2022)

การท่องเที่ยวในเชิงสร้างสรรค์เป็นการท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับแนวโน้มการท่องเที่ยวของโลกแม้จะยัง ไม่มีการพยากรณ์จำนวนนักท่องเที่ยวในกลุ่มนี้ที่ชัดเจน แต่สามารถกล่าวได้ว่าการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่ เป็นส่วนหนึ่งของการท่องเที่ยวโดยรวมนั้นจะมีบทบาทสำคัญในการดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มีจำนวนเพิ่มสูงขึ้นทุก

ปี ตำบลตลาดจินดามีความพร้อมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมีแหล่งเรียนรู้ประวัติศาสตร์ วิถีชีวิต กลุ่มชาติพันธุ์ ขนบธรรมเนียมประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่นที่บ่งบอกเอกลักษณ์ชุมชนแต่ในการยกระดับศักยภาพการแข่งขันด้านการท่องเที่ยวแต่ยังเป็นการจัดการท่องเที่ยวในลักษณะแยกส่วน ไม่มีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กัน ไม่มีแก่นเรื่องที่จะสร้างแรงจูงใจให้นักท่องเที่ยวตัดสินใจมาเที่ยวหรือกลับมาเที่ยวซ้ำได้ ส่งผลให้การท่องเที่ยวขาดความต่อเนื่องและพัฒนาเป็นส่วน ๆ ในระยะยาวชุมชนก็ไม่สามารถสร้างรายได้จากการท่องเที่ยวจนก่อให้เกิดการดุดกลืนวัฒนธรรมหรือย้ายถิ่นฐานได้ ดังนั้นแล้วการจัดการท่องเที่ยวที่มีการเชื่อมโยงเส้นทางศิลปะประเพณี วัฒนธรรม และรูปแบบกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ให้นักท่องเที่ยวได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อทำความเข้าใจในคุณค่าทางสังคม วัฒนธรรม และสภาพแวดล้อมของพื้นที่ท่องเที่ยวอย่างลึกซึ้งโดยผ่านประสบการณ์ตรงร่วมกับเจ้าของพื้นที่หรือเจ้าของวัฒนธรรม ก็จะเป็นการสร้างคุณค่าและมูลค่าจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนในตำบลตลาดจินดาให้มีความยั่งยืนต่อไป

ระเบียบวิธีวิจัย/วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ พื้นที่วิจัย คือ ตำบลตลาดจินดา จังหวัดนครปฐม ประชากร คือ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ในการสัมภาษณ์เชิงลึกจากกลุ่มชาติพันธุ์ไทยรามัญในตำบลตลาดจินดา ผู้บริหารท้องถิ่น นักพัฒนาชุมชน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง โดยทำการเลือกแบบเจาะจง จำนวน 30 คน โดยปราชญ์ท้องถิ่น รวมถึงกลุ่มชาติพันธุ์ไทยรามัญในตำบลตลาดจินดา ต้องเป็นผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชนตลาดจินดานานกว่า 10 ปีขึ้นไป ในขณะที่ผู้บริหารท้องถิ่นต้องเป็นผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชนตลาดจินดาเช่นกัน และนักพัฒนาชุมชน ต้องเป็นบุคคลที่ทำงานในพื้นที่มากกว่า 1 ปีขึ้นไป เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้แก่ แบบสำรวจ แบบสัมภาษณ์ แบบบันทึกการสังเกต และแนวทางการสนทนากลุ่ม ที่มีโครงสร้างแน่นอน มีข้อคำถามกำหนดไว้แน่นอน ซึ่งสร้างและพัฒนาเครื่องมือโดยศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นกรอบแนวคิด ศึกษา เทคนิคการสร้างเครื่องมือตามหลักวิธีวิทยา ทำร่างเครื่องมือให้ตรงตามวัตถุประสงค์การวิจัย ผู้วิจัยใช้การตรวจสอบข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า โดยใช้วิธีการการตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีรวบรวมข้อมูล รวบรวมข้อมูลโดยการเก็บข้อมูลภาคสนามโดยผู้วิจัยและคณะ ระหว่างเดือน กรกฎาคม ถึงเดือน ตุลาคม พ.ศ. 2566 นำข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการสำรวจ และการสัมภาษณ์ นำมาแยกแยะเนื้อหาเป็นกลุ่มข้อมูล ตามโครงสร้างเนื้อหาที่ได้กำหนดไว้ นำมาพรรณนาความบรรยาย สรุปอย่างเป็นระบบ และนำเสนอเชิงพรรณนา ส่วนข้อมูลที่ได้จากการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม จากการประชุมกลุ่ม การสัมภาษณ์ การสังเกต และการสำรวจ นำมาแยกแยะเนื้อหาสาระเป็นกลุ่มข้อมูล และ การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา และนำมาบรรยายสรุปตามวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้ อีกทั้งมีการจัดประชุม Focus group เพื่อเสนอแนวคิดในการอนุรักษ์และสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผ้าปักสไบมอญด้านการท่องเที่ยวในเชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์

ผลการวิจัย

1. ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ศึกษาความสำคัญของผ้าสไบมอญในกลุ่มชาติพันธุ์มอญในตำบลตลาดจินดา จังหวัดนครปฐม พบว่า ความสำคัญของสไบในวิถีชีวิตชาวมอญนั้นนิยมใช้เป็นเครื่องนุ่งห่ม

ประกอบกร ทำกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรมทางพุทธศาสนา คนมอญโดยทั่วไปเมื่อต้องเข้าวัด หรือประกอบพิธีกรรมทางศาสนา จำเป็นต้องมีการห่มผ้าสไบเฉียงติดตัวไปด้วย อีกทั้งใช้เป็นเครื่องประดับตกแต่งในงานประเพณี ซึ่งคนมอญเป็นกลุ่มวัฒนธรรมที่มีประเพณี พิธีกรรมมากมาย โดยเฉพาะในช่วงเทศกาลสงกรานต์ ซึ่งเป็นเทศกาลที่คนมอญให้ความสำคัญอย่างมาก มีการทำบุญตักบาตร มีการแห่ธงธงตะขาบในทุกชุมชนมอญ ซึ่งในการมาร่วมประเพณีพิธีกรรมต่างๆ คนมอญจะมีการแต่งกายด้วยเสื้อผ้าสีสดใส และสิ่งที่ขาดไม่ได้คือสไบ ในการคล้องผ้าสไบจะมีการคล้องแบบคล้องคอชายของผ้าทั้งสองห้อยมาด้านหน้า และยังใช้เป็นสัญลักษณ์ในการประกอบพิธีที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อเรื่องผีบรรพบุรุษตามความเชื่อเรื่องผีมอญ เพื่อเป็นสัญลักษณ์แทนวิญญาณ หรือผีของบรรพบุรุษที่คอยปกป้องดูแลลูกหลานในบ้าน มีผ้าสไบเป็นส่วนหนึ่งของสมบัติผี รวมอยู่ด้วย และที่สำคัญที่สุดผ้าสไบใช้เป็นสัญลักษณ์แสดงอัตลักษณ์ความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์มอญได้เด่นชัดและชัดเจนมากที่สุด

2. ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ศึกษากระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาการปักผ้าสไบมอญในตำบลตลาดจินดา จังหวัดนครปฐม พบว่า กระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาการปักผ้าสไบมอญในตำบลตลาดจินดา จังหวัดนครปฐมนั้น เป็นกระบวนการในการถ่ายทอดมรดกของสังคม ทั้งที่เป็นความรู้เดิมที่รับช่วงมาจากบรรพบุรุษ และสิ่งที่มีการนำมาพัฒนาต่อยอดให้ความรู้เดิมได้มีการเพิ่มพูนออกไป โดยการประยุกต์ใช้สิ่งต่าง ๆ ที่อยู่ใกล้ตัวมาสร้างสรรค์และเอื้ออำนวยให้การใช้ชีวิตมีความสะดวกสบายมากขึ้น โดยเป็นผลิตภัณฑ์หรือของใช้ที่ผลิตขึ้นมาเพื่อใช้ในครัวเรือน มีประโยชน์ในการใช้สอย รวมถึงเพื่อประกอบการดำรงชีวิต แล้วจึงค่อยปรับปรุงให้มีความงดงามกลายเป็นหัตถกรรมพื้นบ้าน หรือภูมิปัญญาท้องถิ่นที่แสดงให้เห็นถึงชีวิตความเป็นอยู่ วัฒนธรรมของท้องถิ่น และเป็นการสืบทอดความเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น โดยมีกระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาการปักผ้าสไบมอญ ดังนี้ 1) การถ่ายทอดภูมิปัญญาโดยการสาธิต (Demonstration) เป็นวิธีการถ่ายทอดภูมิปัญญาที่ผู้ถ่ายทอดแสดง หรือกระทำพร้อมกับการบอกหรืออธิบายเพื่อให้ผู้รับการถ่ายทอดได้ประสบการณ์ตรงในเชิงรูปธรรม ซึ่งจะช่วยให้เข้าใจวิธีการ ขั้นตอน และสามารถปฏิบัติได้ ซึ่งจะใช้เป็นการสาธิตวิธีการและการสาธิตประกอบการบรรยาย ซึ่งการถ่ายทอดภูมิปัญญาการปักผ้าสไบมอญ ของชาวมอญในตำบลตลาดจินดา จะมีการสาธิตใน 2 ลักษณะ ได้แก่ การสาธิตแบบกลุ่ม เป็นการสาธิตให้กับผู้ที่สนใจรับการถ่ายทอดเป็นกลุ่ม ที่พร้อมจะเรียนรู้ในเนื้อหาหรือฝึกการปฏิบัติ หรือลงมือทำ โดยเป็นการสาธิตร่วมกับผู้รับการถ่ายทอด เพื่อให้ผู้รับการถ่ายทอดมีส่วนร่วมในการลงมือทำ และการสาธิตอีกลักษณะหนึ่ง ได้แก่ การสาธิตแบบรายบุคคล เป็นการสาธิตให้แก่ผู้รับการถ่ายทอดเฉพาะ ในกรณีที่ผู้รับการถ่ายทอดเกิดการสงสัยหรือไม่แน่ใจ มีปัญหาในการลงมือทำ หรือปฏิบัติ เมื่อผู้รับการถ่ายทอดคนใดคนหนึ่งมีปัญหาหรืออาจจะทำไม่ได้ 2) การถ่ายทอดภูมิปัญญาโดยการบอกเล่าด้วยวาจา (Description) เป็นวิธีการที่ผู้ถ่ายทอดเป็นฝ่ายบอกเล่าอธิบาย หรือถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์สั่งสมของตนให้แก่ผู้รับการถ่ายทอดในรูปแบบของคำพูด โดยผู้ถ่ายทอดจะต้องเป็นฝ่ายเตรียมเนื้อหาที่จะพูด วิธีนี้ผู้ถ่ายทอดจะมีบทบาทสำคัญในฐานะผู้ให้ความรู้ ส่วนผู้รับการถ่ายทอดจะเป็นผู้รับฟังและจดจำความรู้หรือบันทึกสาระสำคัญต่างๆ ที่ได้รับฟังตามไปด้วย ซึ่งก็ถือได้ว่าเป็นอีกกระบวนการถ่ายทอดหนึ่ง ที่ยังคงเป็นวิธีการในการถ่ายทอดภูมิปัญญาสู่คนรุ่นต่อไป โดยเฉพาะบุคคลในครอบครัว ในชุมชน และผู้ที่สนใจนำไปประกอบอาชีพและพัฒนาให้เป็นผลิตภัณฑ์ที่สร้างรายได้เพื่อเลี้ยง

ตนเอง และครอบครัวได้ 3) การถ่ายทอดภูมิปัญญาโดยการปฏิบัติจริง (Practice) เป็นวิธีการถ่ายทอดที่ผู้รับการถ่ายทอดลงมือกระทำจริงในสถานการณ์ที่เป็นอยู่จริง โดยผู้ถ่ายทอดเป็นผู้คอยแนะนำ ตรวจสอบและแก้ไข เพื่อให้กระบวนการปฏิบัติถูกต้องตามขั้นตอน และได้ผลงานตามที่ต้องการ ด้วยวิธีการนี้ผู้รับการถ่ายทอดจะได้เรียนรู้และสั่งสมประสบการณ์ไปทีละเล็กละน้อย การลงมือทำและการปฏิบัติจริง จะทำให้ผู้รับการถ่ายทอดค้นพบปัญหาในการทำด้วยตนเอง และจะได้เรียนรู้การแก้ไขปัญหาที่ได้จากการปรับเปลี่ยนการปฏิบัติหรือที่เรียกว่าเคล็ดลับในการทำ ซึ่งการถ่ายทอดภูมิปัญญาการปักผ้าสไบมอญ โดยการปฏิบัติจริงของชาวมอญในตำบลตลาดจินดานั้น ยังคงเป็นการถ่ายทอดให้เรียนรู้ด้วยตนเอง ถ่ายทอดให้บุคคลในครอบครัวก่อน ทั้งนี้การลงมือปฏิบัติจริง จะทำให้เกิดการสะสมประสบการณ์และเทคนิควิธีการไปทีละเล็กละน้อยจนเกิดความชำนาญ และสามารถที่จะเรียนรู้ในขั้นตอนต่อไปได้ จะเห็นได้ว่า การถ่ายทอดภูมิปัญญาการปักผ้าสไบมอญ โดยการปฏิบัติจริงนั้น จะเป็นการถ่ายทอดภูมิปัญญาที่ค่อนข้างมีความมั่นคง เพราะเมื่อทำได้แล้วจะทำให้เกิดการเรียนรู้ในการขยายการถ่ายทอดภูมิปัญญาการปักผ้าสไบมอญ ออกไปได้มากขึ้นอีกด้วย 4) การถ่ายทอดภูมิปัญญาโดยการเรียนรู้ (Learning) เป็นการถ่ายทอดภูมิปัญญาที่จัดเป็นแหล่งเรียนรู้ในลักษณะต่างๆ เช่น การจัดนิทรรศการ การออกบูท และศูนย์การเรียนรู้ เป็นต้น โดยจัดเป็นกิจกรรมสำหรับการเรียนรู้ ถ่ายทอดภูมิปัญญาที่เปิดกว้างสำหรับทุกคนเข้าไปศึกษาหาความรู้ได้ การถ่ายทอดโดยวิธีนี้รวมหมายถึงการใช้วิถีสายลักษณะในรูปของตำราต่างๆ ที่บันทึกไว้ด้วย ซึ่งการถ่ายทอดภูมิปัญญาโดยการเรียนรู้นี้ ส่วนใหญ่จะเป็นการเรียนรู้ด้วยตนเอง เนื่องด้วยในปัจจุบันองค์ความรู้ทางภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้มีการเผยแพร่ออกไปสู่ภายนอกหลากหลายวิธีการและหลากหลายรูปแบบ แต่ในเบื้องต้นก็ยังคงเป็นการรวบรวมข้อมูลจากชุมชนที่เป็นผู้รักษาภูมิปัญญาท้องถิ่น แล้วจัดเก็บในรูปแบบของข้อมูลที่สามารถศึกษาค้นคว้าได้ง่ายมากขึ้น ซึ่งมีการแสดงรายละเอียดในแต่ละขั้นตอนให้ได้เห็นจริง และสามารถทดลองลงมือเรียนรู้ได้ด้วยตนเองอีกด้วย

3. ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 นำเสนอแนวคิดในการอนุรักษ์และการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผ้าปักสไบมอญด้านการท่องเที่ยวในเชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ตำบลตลาดจินดา จังหวัดนครปฐม พบว่า 1) ควรมีการส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือปราชญ์ชาวบ้าน ให้สามารถทำการถ่ายทอดภูมิปัญญาในการปักผ้าสไบมอญของตลาดจินดาได้อย่างเต็มที่ และควรให้โอกาสพัฒนาผลงานให้ได้คุณภาพ และควรมีการกระทำอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เป็นที่รู้จักและเกิดการยอมรับอย่างแพร่หลาย เพื่อเป็นแบบอย่างและกระตุ้นให้คนในท้องถิ่นมีความภูมิใจ ทำให้เกิดความศรัทธา ยอมรับในความคิดของบุคคล โดยสรรหาบุคคลที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่มีความรู้ มีประสบการณ์จนเกิดความเชี่ยวชาญในการปักผ้าสไบมอญ รวมถึงการรวบรวมข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นในการปักผ้าสไบมอญ โดยการออกสำรวจตามพื้นที่เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้อง และชัดเจน หลังจากนั้นมาจัดพิมพ์ในรูปของสื่อสารสนเทศประเภทต่างๆ รวมทั้งสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เพื่อทำการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ในวงกว้างยิ่งขึ้น อีกทั้งสนับสนุนให้มีการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น ควรมีการถ่ายทอดความรู้แก่นักเรียน นักศึกษา หรือบุคคลที่มีความสนใจทั่วไป ได้มีโอกาสเข้ามาศึกษาหาความรู้เพื่อทำการสืบทอดความรู้เหล่านั้นให้คงอยู่ต่อไป หรือเป็นการแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ต่อกัน เพื่อนำผลที่ได้ไปปรับปรุง พัฒนาให้ดีขึ้น 2) ควรมีการปลูกจิตสำนึกของคนในชุมชนให้เห็นคุณค่าของภูมิปัญญาท้องถิ่นในการปักผ้าสไบมอญ เนื่องด้วยการอนุรักษ์ โดยการปลูกจิตสำนึกให้คนในท้องถิ่นตระหนักถึงคุณค่า แก่นสาระและความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น เน้นการรณรงค์ให้

คนในชุมชนเกิดความภูมิใจ โดยส่งเสริมสนับสนุนการจัดกิจกรรมตามประเพณีและวัฒนธรรมต่าง ๆ สร้างจิตสำนึกของคนในชุมชนที่จะต้องร่วมกันอนุรักษ์ที่เป็นของท้องถิ่น 3) ควรมีการส่งเสริมกิจกรรมร่วมกันเพื่อการอนุรักษ์ผ้าปักสไบมอญ โดยอาจจะมีการจัดกิจกรรมการปักผ้าร่วมกันของคนในชุมชน จัดให้มีการประกวดผลิตภัณฑ์ ผ้าปักสไบมอญแบบที่มีลวดลายดั้งเดิม รวมถึงแบบผสมผสานเป็นลายประยุกต์เป็นลวดลายใหม่ๆ ที่มีความสวยงามทันสมัย เป็นเอกลักษณ์ของชุมชนแต่ยังคงลวดลายดั้งเดิมอยู่ รวมถึงเน้นกิจกรรมที่ส่งเสริมเกี่ยวกับการให้ความรู้ สาธิต และลงมือปฏิบัติในการปักผ้าสไบมอญในแต่ละขั้นตอน .

ในขณะที่การสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผ้าปักสไบมอญด้านการท่องเที่ยวในเชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์ นั้นควรมีการนำแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์มาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาผ้าปักสไบมอญให้มีคุณภาพ อีกทั้งเป็นการเพิ่มมูลค่าของผลิตภัณฑ์ส่งเสริมรายได้ให้กับชุมชนอีกด้วย อีกทั้งควรมีการสืบสานการปักผ้าสไบมอญ และอนุรักษ์ลวดลายดั้งเดิม ด้วยการคัดลอกลายขึ้นมาใหม่ซึ่งในปัจจุบันเป็นภูมิปัญญาที่ใกล้จะสูญหายไปจากชุมชน และมีการจัดทำฐานข้อมูลเกี่ยวกับการปักผ้าสไบมอญ โดยจัดทำฐานข้อมูลและเผยแพร่ในลักษณะต่าง ๆ เช่น ระบบออนไลน์ เอกสารเผยแพร่ สร้างเป็นแหล่งเรียนรู้ในชุมชน เป็นต้น และที่สำคัญคือ เน้นการสร้างจิตสำนึกรักและหวงแหนในภูมิปัญญาผ้าปักสไบมอญให้คงอยู่ในชุมชน ทั้งนี้อาจจะมีการผสมผสานองค์ความรู้สมัยใหม่เข้ากับภูมิปัญญาดั้งเดิม ให้เกิดเป็นนวัตกรรมใหม่ โดยพัฒนาตามสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป ซึ่งเปลี่ยนจากการใช้สอยในชีวิตประจำวันอย่างเดียวเป็นการปักผ้าสไบมอญเพื่อการขายหรือเสริมสร้างรายได้ เพราะฉะนั้นความเป็นคุณภาพและมาตรฐานจำเป็นที่ต้องมีและได้รับพัฒนา เช่น สีที่สวยงามและโดดเด่น ควรที่จะมีการหาลวดลายที่เป็นเอกลักษณ์และมีลักษณะเด่นเพื่อนำมาพัฒนารูปแบบและลวดลายให้หลากหลายมากยิ่งขึ้น ซึ่งจะนำไปสู่การสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผ้าปักสไบมอญ

อภิปรายผลการวิจัย

งานวิจัยนี้พบว่า ความสำคัญของสไบในวิถีชีวิตชาวมอญนั้นนิยมใช้เป็นเครื่องนุ่งห่มประกอบการทำกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรมทางพุทธศาสนาอีกทั้งใช้เป็นเครื่องประดับตกแต่งในงานประเพณี ซึ่งคนมอญเป็นกลุ่มวัฒนธรรมที่มีประเพณี พิธีกรรมมากมาย ในการมาร่วมประเพณีพิธีกรรมต่างๆ คนมอญจะมีการแต่งกายด้วยเสื้อผ้าสีสดใส และสิ่งที่ขาดไม่ได้คือสไบ และยังใช้เป็นสัญลักษณ์ในการประกอบพิธีที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อ และที่สำคัญที่สุดผ้าสไบใช้เป็นสัญลักษณ์แสดงอัตลักษณ์ความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์มอญได้เด่นชัดและชัดเจนมากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ Kanokporn Krajangsaeng and Phitak Siriwong (2018) ที่พบว่า ตัวบทการดำรงอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์และวัฒนธรรมชาวมอญกระทุ่มมืด ประกอบด้วย 4 ด้าน คือ ด้านวัฒนธรรมและประเพณี ด้านการแต่งกาย ด้านการดำรงชีพ ด้านภาษาและการสื่อสาร เป็นความเชื่อที่ถูกถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษ โดยถือปฏิบัติกันสืบต่อมาจากรุ่นสู่รุ่น เมื่อถึงประเพณีต่างๆ ผู้ชายจะนุ่งโสร่งลายหมากรุก สวมเสื้อก๊วยเฮงมีผ้าพาดไหล่ ผู้หญิงจะนุ่งซิ่นสวมเสื้อลูกไม้ตัดตามนิยมและมีผ้าสไบพาดไหล่ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Nantaporn Praiwet et al., (2019) ที่พบว่า กลุ่มชาติพันธุ์มอญเขตลาดกระบัง มีความคิดความเชื่อ ที่คล้ายคลึงกับกลุ่มชาติพันธุ์มอญในพื้นที่อื่นๆ ของไทย โดยเฉพาะความศรัทธาและเลื่อมใสในพระพุทธศาสนาซึ่งสะท้อนให้เห็นได้จากประเพณี พิธีกรรมต่างๆ เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตดำเนินไปอย่าง

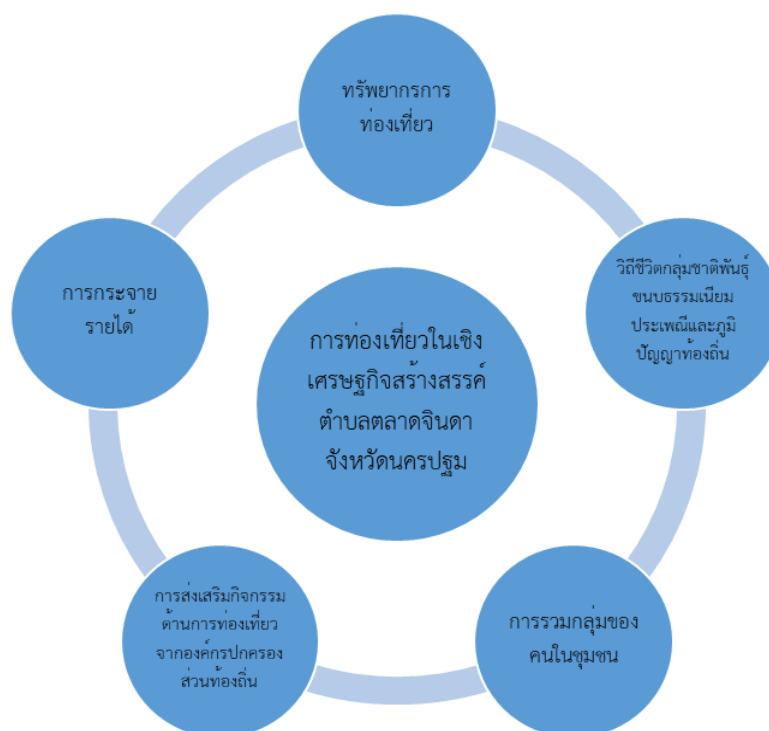
สม่ำเสมอ การแต่งกายเข้าร่วมประเพณีแต่ละกิจกรรมของชาติพันธุ์มอญเขตลาดกระบัง ก็มีความแตกต่างกันออกไปแต่สิ่งสำคัญที่ขาดไม่ได้ก็คือ สไบมอญ หรือ ญาดสะหมี่โตะ ที่ต้องมีคู่กายทุกครั้ง ซึ่งบ่งบอกความเป็นอัตลักษณ์ของชาวมอญอย่างยิ่ง

ส่วนกระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาการปักผ้าสไบมอญในตำบลลาดจินดา จังหวัดนครปฐมนั้นพบว่า กระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาการปักผ้าสไบมอญ มี 4 กระบวนการดังนี้ 1) การถ่ายทอดภูมิปัญญาโดยการสาธิต ซึ่งการถ่ายทอดภูมิปัญญาการปักผ้าสไบมอญ ของชาวมอญในตำบลลาดจินดา จะมีการสาธิตใน 2 ลักษณะ ได้แก่ การสาธิตแบบกลุ่ม และการสาธิตแบบรายบุคคล 2) การถ่ายทอดภูมิปัญญาโดยการบอกเล่าด้วยวาจา เป็นการถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์สั่งสมของผู้ถ่ายทอดให้แก่ผู้รับการถ่ายทอดในรูปแบบของคำพูด 3) การถ่ายทอดภูมิปัญญาโดยการปฏิบัติจริง เป็นการถ่ายทอดที่ผู้รับการถ่ายทอดลงมือกระทำจริงในสถานการณ์ที่เป็นอยู่จริง โดยผู้ถ่ายทอดเป็นผู้คอยแนะนำ ตรวจสอบและแก้ไข เพื่อให้กระบวนการปฏิบัติถูกต้องตามขั้นตอน และได้ผลงานตามที่ต้องการ และ 4) การถ่ายทอดภูมิปัญญาโดยการเรียนรู้ เป็นการถ่ายทอดภูมิปัญญาที่จัดเป็นแหล่งเรียนรู้ในลักษณะต่างๆ เช่น การจัดนิทรรศการ การออกบูท และศูนย์การเรียนรู้ เป็นต้น โดยจัดเป็นกิจกรรมสำหรับการเรียนรู้ ถ่ายทอดภูมิปัญญาที่เปิดกว้างสำหรับทุกคนเข้าไปศึกษาหาความรู้ได้ สอดคล้องกับ Nuttharika Butstee et al., (2020) ที่พบว่า เทคนิคการถ่ายทอดภูมิปัญญาพื้นบ้านการทอผ้าไหม บ้านห่อประดู่ ตำบลห่อประดู่ อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดนครราชสีมา มีวิธีการถ่ายทอดได้หลายทางโดยใช้เทคนิคการสาธิต การปฏิบัติจริง การบอกเล่าเพื่อให้ปฏิบัติตามซึ่งเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เป็นพลวัตจนเกิดการสั่งสมและพัฒนาความรู้การทอผ้าไหมอยู่ตลอดเวลา ในขณะที่ Panitha Yongpittayapong et al, (2019) พบว่า รูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าของชาวไทยลื้อ สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท ได้แก่ 1) การถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าแบบตัวต่อตัว โดยจะเกิดขึ้นภายในครอบครัวและระบบเครือญาติเท่านั้น เนื่องจากความรู้บางอย่างในการทอผ้า ภูมิปัญญามักหวงแหนมาก จะไม่แพร่พรายให้คนอื่น ๆ ทราบ 2) การถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าแบบเป็นกลุ่ม พัฒนามาจากการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าแบบตัวต่อตัวหลังจากภูมิปัญญาได้รับการยกย่องจากชุมชน โดยเริ่มจากการรวมตัวของผู้รับการถ่ายทอด ซึ่งเป็นลูกหลานในระบบเครือญาติ หลังจากนั้นจึงขยายวงกว้างไปสู่บุตรหลานของครอบครัวที่มีความสนิทชิดเชื้อภายในชุมชน แต่การถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าแบบเป็นกลุ่ม ถือว่ายังแปลกให้เห็นไม่มากนักเมื่อเปรียบเทียบกับถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าแบบแรก

สำหรับแนวคิดในการอนุรักษ์และการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผ้าปักสไบมอญด้านการท่องเที่ยวในเชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ตำบลลาดจินดา จังหวัดนครปฐม พบว่า 1) ควรมีการส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือปราชญ์ชาวบ้าน ให้สามารถทำการถ่ายทอดภูมิปัญญาในการปักผ้าสไบมอญของตลาดจินดาได้อย่างเต็มที่ และควรให้โอกาสพัฒนาผลงานให้ได้คุณภาพ และควรมีการกระทำอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เป็นที่รู้จักและเกิดการยอมรับอย่างแพร่หลาย อีกทั้งควรให้มีการถ่ายทอดความรู้แก่นักเรียน นักศึกษา หรือบุคคลที่มีความสนใจทั่วไป ได้มีโอกาสเข้ามาศึกษาหาความรู้เพื่อทำการสืบทอดความรู้เหล่านั้นให้คงอยู่ต่อไป หรือเป็นการแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ต่อกัน เพื่อนำผลที่ได้ไปปรับปรุง พัฒนาให้ดีขึ้น 2) ควรมีการปลูกจิตสำนึกของคนในชุมชนให้เห็นคุณค่าของภูมิปัญญาท้องถิ่นในการปักผ้าสไบมอญ เน้นการรณรงค์ให้คนในชุมชนเกิดความภูมิใจ

โดยส่งเสริมสนับสนุนการจัดกิจกรรมตามประเพณีและวัฒนธรรมต่าง ๆ สร้างจิตสำนึกของคนในชุมชนที่จะต้องร่วมกันอนุรักษ์ที่เป็นของท้องถิ่น 3) ควรมีการส่งเสริมกิจกรรมร่วมกันเพื่อการอนุรักษ์ผ้าปักสไบมอญ โดยเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมเกี่ยวกับการให้ความรู้ สาธิต และลงมือปฏิบัติในการปักผ้าสไบมอญในแต่ละขั้นตอน .อีกทั้งควรมีการนำแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์มาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาผ้าปักสไบมอญให้มีคุณภาพ เพื่อเป็นการเพิ่มมูลค่าของผลิตภัณฑ์ส่งเสริมรายได้ให้กับชุมชนอีกด้วย ทั้งนี้อาจจะมีการผสมผสานองค์ความรู้สมัยใหม่เข้ากับภูมิปัญญาดั้งเดิม ให้เกิดเป็นนวัตกรรมใหม่ ซึ่งถือเป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผ้าปักสไบมอญอีกด้วย สอดคล้องกับ Nuttharika Butstee et al., (2020) ที่พบว่า แนวทางการอนุรักษ์ภูมิปัญญาการทอผ้าไหม ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากภาครัฐและเอกชนเพื่อส่งเสริมกลุ่มทอผ้าไหมให้มีความยั่งยืนและการสนับสนุนกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง ได้มีการเสริมสร้างความเป็นผู้นำในการอนุรักษ์ภูมิปัญญา และช่วยสืบสานสืบทอดเพื่อบรรจุเป็นหนึ่งในหลักสูตรการเรียนการสอน การปลูกจิตสำนึกของคนในชุมชนให้เห็นคุณค่าของภูมิปัญญา การบันทึกทอลายผ้าไหม เพื่อเป็นหลักฐานและถ่ายทอดภูมิปัญญาอันล้ำค่าของบรรพบุรุษดำรงอยู่ต่อไป ในขณะที่ Phrakhrusophonweeranuwat and Yota Chaiworamankul (2023) พบว่า แนวทางการเพิ่มคุณประโยชน์ผลิตภัณฑ์พืชท้องถิ่นสู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์และมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนวิถีพุทธ จังหวัดสุพรรณบุรี ได้แก่ การพัฒนาผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนผลิตพืชท้องถิ่นให้มีศักยภาพในการเป็นผู้ประกอบการและร่วมสร้างสรรค์ชุมชนวิถีพุทธที่ดี แบ่งเป็น 3 ระยะ ได้แก่ (1) ระยะเร่งด่วน เช่น ควรเตรียมการยกระดับผลิตภัณฑ์พืชให้ได้รับการจดแจ้งมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน จากภาครัฐ มีการควบคุมกระบวนการผลิตอย่างเหมาะสมปลอดภัย เพื่อให้เกิดความมั่นใจว่าผู้ผลิตในชุมชนจะสามารถรักษาคุณภาพมาตรฐานผลิตภัณฑ์ และเตรียมการยกระดับสู่มาตรฐานผลิตภัณฑ์ OTOP (2) ระยะพัฒนาการตลาด เช่น สมาชิกควรได้รับการพัฒนาให้มีความสามารถในการเป็นผู้ประกอบการ ในการออกแบบนวัตกรรมส่วนประสมทางการตลาด ให้สอดคล้องกับบริบทของชุมชน เน้นอัตลักษณ์ชุมชนวิถีพุทธ และ(3) ระยะการพัฒนาอย่างยั่งยืน เช่น ควรวางแผนพัฒนาผู้ประกอบการวิสาหกิจให้มีส่วนร่วมและมีความสามารถสร้างสรรค์นวัตกรรมท้องถิ่นและเครือข่ายชุมชนสร้างสรรค์นวัตกรรมผ่านกิจกรรมการแบ่งปันคุณประโยชน์ชุมชนวิถีพุทธ

สรุปองค์ความรู้

จากภาพแสดงถึงการจัดการการท่องเที่ยวในเชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ตำบลตลาดจินดา จังหวัดนครปฐม โดยเกิดความร่วมมือจากสมาชิกภายในชุมชนในการรวมกลุ่มในรูปของกลุ่มวิสาหกิจ และกลุ่มสตรี ซึ่งมีการกระจายรายได้ กระจายการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว วิธีชีวิตทางวัฒนธรรมที่หลากหลาย วิธีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ ชนบทธรรมนิยมประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่น ในฐานะเป็นเจ้าของร่วมกัน โดยได้รับการส่งเสริมกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การให้ความรู้โดยสถาบันการศึกษาที่อยู่ข้างเคียงในการให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยว เนื่องด้วยการท่องเที่ยวโดยชุมชน ต้องเริ่มจากคนในชุมชนจัดการเอง ต้องอาศัยความร่วมมือจากคนในชุมชน ระดมความคิดให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมโดยชี้ให้เห็นว่าสิ่งที่มีอยู่ในชุมชน เป็นสมบัติของชุมชนทุกคน ภาครัฐมีใจในอัตลักษณ์ของความเป็นชุมชนในสิ่งที่ตนมี และทำในสิ่งที่ชุมชนมีเพื่อนำไปสู่การปรับเป็นกิจกรรมนำเสนอแก่ผู้มาเยือน โดยเป็นกิจกรรมที่เป็นทุนทางวัฒนธรรมในชุมชนที่มีกลุ่มชาติพันธุ์ที่หลากหลาย เป็นทุนเดิมที่ชุมชนมีอยู่

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย 1) ควรมีการฟื้นฟูประเพณี อาหาร ภาษา การแต่งกาย และภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในตำบลตลาดจินดาที่เลือนหายไป นำกลับมาจัดเก็บ หรือจัดเป็นศูนย์เรียนรู้ในเพื่อให้คนในชุมชนเห็นในคุณค่าของทรัพยากรการท่องเที่ยวในพื้นที่ 2) ควรมีการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ สถานที่ทำกิจกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ และวิสาหกิจชุมชนต่าง ๆ ที่เอื้อต่อการจัดการท่องเที่ยวในชุมชน

2. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย 1) หน่วยงานภาครัฐควรเข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริม และสนับสนุนการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ให้มีศักยภาพในการบริหารจัดการ ให้เกิดการยกระดับผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ในตำบลตลาดจินดาสู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์ เพื่อให้เกิดการต่อยอด เกิดการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในเชิงการค้าเพื่อก่อให้เกิดรายได้ต่อไป 2) ควรมีการจัดการเรียนการสอนที่เกี่ยวข้องกับองค์ความรู้ด้านวัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่นของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ในตำบลตลาดจินดาไว้ในสถานศึกษาของตำบลตลาดจินดา

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป 1) ควรมีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) ในการเสริมสร้างคนในชุมชนในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของชุมชนให้เป็นที่รู้จักและก่อให้เกิดรายได้ 2) ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการจัดการความรู้ด้านภูมิปัญญา วัฒนธรรมและประเพณีเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ทั้งในด้านการสืบทอด การอนุรักษ์ และเพื่อให้เกิดประโยชน์ในเชิงการท่องเที่ยว

References

- Chitawee Sukkorn. (2019). Cultural Tourism in Thailand. Journal of Sustainable Tourism Development. 1(2): 1-7
- Kanchana Saen Limsuwan and Saranya Saeng Limsuwan. (2012). Sustainable Heritage Tourism. Journal of Management. 32(4): 139-146.

- Kanokporn Krajangsaeng and Phitak Siriwong. (2018). Maintenance of ethnic identity and cultural of mon krthum mund, amphoe sai noi, district sai yai, nonthaburi: discourse practices of the community sustainability. *Journal of Thonburi University*. 12(28): 11-23
- Nuttharika Butstee et al. (2020). Local Wisdom Transmission on Weaving of Lungpradu Community, Tambon Lungpradu, Huai Thalaeng district, Nakhon Rajchasema province. *HUSO Journal of Humanities and Social Sciences*. 4(1): 56-67
- Panitha Yongpittayapong et al. (2019). Knowledge Management in Local Wisdom of Tai – so Community Weaving Culture in Phon – Sawan District Nakhon Phanom Province. The 5 Th National and International Conference on Weaving ASEAN Cultural Connection. Walailak University. Thursday, August 1st, 2019
- Phrakhrusophonweeranuwat and Yota Chaiworamankul. (2023). Adding the benefits of local plant products to the creative economy and community product standards of the buddhist community enterprise group of the banana conservation center suphanburi. *Journal of MCU Buddhapanya Review* 8(4): 275-286
- Tawewat Jittiwetkul. (2022). Creative economy that comes from a management culture that preserves, integrates and inherits artistic wisdom. Bunditpatanasilpa institute of fine arts. Ministry of culture, thailand.
- Tipsuda Putjorn et al. (2023). The study of human resource development guidelines for responsible tourism in krung thep maha nakhon, mae hong son, phuket and satun provinces. *Journal of MCU Buddhapanya Review*. 8(4): 14-27

